

shreven, waarin Deformata" een constructies van weerd.

chrift heeft me uiging geschou- achteruitgezet, hier weer prijs- waaraan reeds ontkend.

in gegeven. rof. Vollenhoven Schriftuur- ljsbegeerte". En an toe: "Deze illerminst e zeker niet ljkheid in

volk wordt op- liversiteit, zich an een bepaalde schriftuurlijk of at de onder- s. En op bl. 11 hem verdedigde nade" (welke voortvloeit, dat Christelijke phi-

bewering is, dat óó, als ze heden r woordvoerders waarover straks, niet minder dan et volle kracht

t indertijd reeds ende-Deformatie- a 4 Sept. '36 — eger dagen wel ezen hoogleeraar ngende behoefte"

st ontbreken van leek hem, één de stroom der een groot deel en Bavinck zag k een echt refor- t echter een ge- "Ref." III, nr 49, ing: "Moge... een filosofie uit eigen om. De vooruit- angst er voor een erde Prof. Hepp: filosofie kunnen

voor het raadsel, f. Hepp met hun erkennen (was in geleerd had?), liders aan „oor- dagen, toen men met regelen om-

l bij. Men klaagt nck. Deze klacht agerwijzing in de gaan bestrijden. a in het vaandel n, en zóó open- men in één van werk hebben be- n Christelijke en ist zijn? En dat

gratie-leer te ver- i hierin veelszins maginair Schrift- opvatting van het lergeboorte veels- ok heelemaal niet Kuypers opvatting- n ingrijpende be-

zeer beslist aan ing hoor verdi- t. En ik acht het ist Kuypers ver- atie in Weten- schap betreft, is ing tusschen ge- n eenenmale on- leer bracht hem g verloop on- a Gratie te be- hap al meer alle afschudt, steeds de denkbeelden...

en ons het blijven verkeer in haar tente steeds onmogelijker maakt. Zoo toch zal zij de Christenen steeds meer dringen, om op eigen erf positie te nemen" (42/3). In zijn gemeene-gratie-leer wordt juist de wijsbegeerte door Dr. Kuypers er van beschuldigd, dat zij, „almeer alle openbaring op zij zettende, uit eigen denk- beginsel, keer op keer, voorstellingen omtrent het ge- heel der dingen heeft uitgesponnen, die hoeveel nut ze ook zijdelings afwierpen, toch in haar grondopvat- ting en strekking zich rechtstreeks tegen onze Christe- lijke belijdenis overstelden"; waarom hij dan ook riep om „een bouw der geheele wetenschap op Christelijken grondslag" (I. 1. 40/1). „Hoe is dan te ontkomen aan de deeling der wetenschappelijke studie in twee wel onder- scheiden groepen?", zoo vraagt hij (28). Het is de Schrift zelf, die getuigt van ware en valsche wetenschap (10).

„Wie", zoo zegt Dr. Kuypers elders, „wie, zelf op den grondslag der Schepping bouwende, acht, dat hij nog aan denzelfden muur metselt met een ander, die van de Evolutie uitgaat, doet aan Sisyphus denken" (Enc. II, 112). Ook de filosofie moet christelijk zijn. Want ook „de filosofie in engeren zin", stuit af op de verwoesting, die door de zonde is aangericht (59). „Op elk gebied gaan de denkbeelden uiteen, en er is van een objectieve zekerheid... geen sprake meer", ook „niet op het terrein... der filosofie in engeren zin" (63). „Laag bij den weg" — aldus Kuypers — „is de stam der wetenschap voor allen één. Maar nauwelijks verheft deze plante zich opwaarts, of de twee takken gaan uit elkander" (117). Dr. Kuypers spreekt dan ook herhaaldelijk van tweeërlei wetenschap, ja van „beide wetenschappen" (130). En de stelling, dat zich, krach- tens het feit der palingsesie, een anders aangelegde, en daarom anders concludeerende, wetenschap, naast de naturalistische... ontwikkelt, die als Christelijke wetenschap tegenover haar komt te staan, moet niet in specifiek theologischen, maar in volstrekt alge- meenen zin verstaan worden" (131).

Dr. Steen komt er tegen op, dat Prof. Vollenhoven spreekt van „de gangbare wijsbegeerte", die hij dan tegenover de schriftuurlijke plaatst. Dr. Steen, wel letwat schoolmeesterachtig, tegenover iemand, die zóoveel filo- sofische litteratuur verwerkt heeft als Prof. V. het deed, wijst er dan op, dat in de filosofie er zóo heel veel stroomingen zijn... „Het zal", zoo constateert hij, „het zal zeker niemand, die de geschiedenis der filosofie kent, in het hoofd komen tegenwoordig te spreken van de gangbare wijsbegeerte". Ja zelfs, „het is absoluut onmogelijk te spreken van de gangbare wijsbegeerte"...

Maar op die manier had men ook tegen Kuypers en Bavinck kunnen opproeven. Kuypers schreef: „De oudere en nieuwere filosofen, de oudste en de nieuwere heresieën, ze gelijken, zoo ge den toevalligen vorm weg- denkt, als twee druppelen water op elkander" (Enc. II, 64/5). Zonder de pistis (het geloof) kunt ge, volgens Kuypers, „uit uw ik nooit tot het niet-ik komen..."; de lijn van Kant op Fichte is dan de eenige lijn, waar- langs ge u bewegen kunt" (80). En ook Bavinck sprak van „de filosofie, die in de laatste jaren herleefde", en die „zelve in hooge mate door de krankheid is aan- getast... en (juist daardoor) in allerlei richtingen en stelsels gedeeld staat" (Wijsbeg. Openb. 257).

Ik vraag me af, hoe men bij Bavinck en Kuypers zulke dingen jaren lang lezen kan, daarbij de oppositie tegen Kuypers meningen in vroeger dagen wel eens wat wrevelig heeft van de hand gewezen, en thans in zijn „verbreede front" tegen Vollenhoven opponeert met zulke argumenten... Ik begrijp er niet veel van; ik versta alleen maar, dat men hier zelfs de grondslagen der Vrije Universiteit loswoelt, ons met een paar forsche aanslagen weer achteruit drijft, en daardoor in zijn overhaasting Vollenhoven verwijt, dat hij de noodzake- lijkheden eener Christelijke logica betoogd heeft, zonder evenwel de kern van zijn betoog te raken. Persoonlijk verklaar ik, den opbouw der logica op christelijken grondslag een eersten eisch der Vrije Universiteit te achten, en dat ik daarin hem, die dezen gehoorzaam- heidseisch op den voorgrond stelt, bij voorbaat beter dienaar der Vrije Universiteit acht, dan wie hem daarin bestrijden. Ik let nu alleen op de groote lijnen.

Dreigende deformatie.

Philosophia deformata, — inderdaad.

K. S.

Recht en plicht tot symbolvorming. (II.)

Aan het slot van het voorgaande artikel hoorden we een waarschuwing tegen het steunen op genialiteit... in de kerk. Want de kerk moest het niet hebben van een of anderen geniale „leider", doch van het ambt, het ministerium.

Intusschen geve men er zich rekenschap van, dat hierna nog volstrekt niet de rechte waardeering van het ambt als zoodanig is uitgesproken (door den ver- leden week aangehaalden Georg Merz). Noch Merz, noch Barth kunnen het ambt in de kerk zijn betamel- lijke eere geven. Want juist datgene, wat de kerk amb- telijk doet, we denken b.v. aan den dienst des Woords, de uitreiking der sacramenten, komt bij Barth in ver- denking, is z.i. niet credietwaardig.

In zijn tweede Prolegomena haalt Barth de Confessio Augustana (een bekend Luthersch belijdenisgeschrift) aan; met name deze uitspraak interesseert hem daarin, dat de kerk de saamvergadering der heiligen is, waarin het evangelie zuiver (of recht, recte) wordt gepredikt en de sacramenten recht (recte) worden bediend. Maar in dat „zuiver" verkondigen van het evangelie en in dat „recht" bedienen der sacramenten ligt volgens Barth nu juist het groote probleem der kerk. Deze „recht- heid" of „zuiverheid", deze „rectitudo", wordt in boven

aangehaald woord uit de Augustana wel gezien als de groote vooronderstelling van den dienst des Woords en der sacramenten, maar... daarachter ligt het pro- bleem, welke dan de maatstaf is, waarnaar die „recht- heid" en „zuiverheid" kan gemeten worden. Men kan dien maatstaf wel veronderstellen, en ontkomt daar ook niet aan, als men de één kerk, die wel op rechte wijze dezen woord- en sacramentsdienst verricht, onderscheidt van de andere, die het niet doet, maar waar is die maatstaf? Want het „zijn der kerk", dat is „Jezus Christus". En van dit „zijn der kerk" uit wordt juist de kerk zelf, met haar verkondiging en met haar sacramentsdienst „disputabel gesteld". Hoe kan men dan dien maatstaf vinden, dien men toch maar onder- stelt als aanwezig, en als gegeven, en als hanteerbaar?

Om op die vraag een antwoord te geven, voert Barth een merkwaardige onderscheiding in. Hij wil uitdruk- kelijk onderscheiden hebben tusschen „HET dogma" (enkelvoud) enerzijds en „DE dogma's" (meervoud) anderzijds. De concrete dogma's (meervoud) van de kerk raken niet tot de hoogte van „het dogma" (enkel- vout). Trouwens, de hoogte van „HET dogma" is in deze wereld niet bereikbaar. Onder „HET dogma" im- mers is zóo iets te verstaan als „de overeenstemming van de kerkelijke verkondiging met de openbaring, waar- van in de Heilige Schrift getuigenis wordt gegeven". Dit dogma staat natuurlijk niet op papier; het heeft trouwens ook heelemaal geen bepaald leer-inhoud; want het is geen leer-stuk, met een eigen „inhoud", doch alleen maar een verhouding, een „overeenstemming". En overeenstemming met de openbaring zelve, die is op aarde nimmer bereikbaar.

Men dient dit nimmer uit het oog te verliezen, als men de werkelijke, de concrete „dogma's" (meervoud) wil beoordeelen. Die concrete dogma's zijn de door de kerk erkende en bekende leer-uitspraken, vastgelegd in de kerkelijke belijdenisschriften.

Nu lette men er wel ter dege op, dat Barth hier tot een constructie de toevlucht neemt, die alleen door pure abstracties een oogenblik den indruk maakt van houd- baar te zijn, en die het woord „dogma" geheel wille- keurig gebruikt. Gogarten, één van Baths vroegere vrienden, heeft hem meer dan eens verweten, dat hij, ondanks alle aanvankelijk protest er tegen, zich bedient van filosofische kunstterminen en kunstgrepen, die met de degelijke resoluutheid van den echten „openbarings- getuige" eigenlijk onverenigbaar zijn. Hier heeft men er een wel zeer bedroevend staaltje van. De concrete dogma's moeten zich uitstrekken naar „HET" dogma; ze moeten daarnaar „vragen". Want theologie is geen weten, doch „vragen"; ze is het stellen van de waar- heids-vraag. De dogmatiek is de kritische vraag naar „het" dogma. En wat de in de belijdenisschriften neer- gelegde „leer-uitspraken" betreft: deze zijn op dit stand- punt natuurlijk geen waarheden, formeel geopenbaard door God; zóo iets is onmogelijk; wie aan zulken onzin gelooft, is roomsch.

Of dan die dogma's (meervoud), die leer-uitspraken, die belijdenissen ook, heelemaal geen respect verdienen?

Ach neen, Barth denkt er niet aan, dat respect er aan te onthouden. In de dogma's en belijdenissen spreekt de kerk van het verleden; ze spreekt eerbiedwaardig, respectabel, mag niet worden veronachtzaamd, spreekt niet zonder dat God daarin zijnerzijds werkzaam is. Maar het blijft dan toch maar menschenwerk, het blijft dan toch maar gebrekkelijk kerkwerk; de kerk bestaat in zulke belijdenissen het stoute stukje, dat ze een „de- finitie" geeft van de geopenbaarde waarheid. En nu zegt Barth, gebruik makende van een meer handige, dan ernstige woordspeling: „definitie" beteekent eigen- lijke „begrenzing" of „beperking". Terwijl de kerk dus de waarheid, die geopenbaard is „definiëert", beperkt ze haar; in de dogma's (meervoud) beperkt zij de geopenbaarde waarheid, het Woord van God (dat on- bereikbaar, on-grijpbaar, on-definieerbaar is). Maar op die manier maakt de kerk van Gods Woord een men- schen-woord. Gods Woord en het dogma, ge vraagt, hoe die twee tot elkaar staan? Gelijk de hemel is boven de aarde, zóó is Gods Woord boven het dogma.

✱

Deze laatste gedachte nu brengt Barth tot een dub- bel vonnis:

a. over de z.i. fatale leer van het kerkelijk leer- ambt bij Rome;

b. over de z.i. evenzeer fatale leer „vom Geist der Gemeinde oder vom christlichen Prinzip" (de leer dus, die positie kiest in het leerbegrip van den „Geest der gemeente" of van het „christelijk principe").

Eerstgenoemde fatale leer is dan speciaal die van de roomsche kerk, laatstgenoemde van het protestant- sche modernisme.

Uiteraard is hiermee de kwestie nog in het midden gelaten, hoe dan te denken is over de protestantsche rechtzinnigheid, met name inzake haar opvatting over leerambt, recht en plicht tot dogma- en symbolvorming.

Hierin nu is van betekenis, dat Barth het niet alleen onbegrijpelijk vindt, dat Gods Woord tot men- schen gesproken is, doch het evenzeer onbegrijpelijk noemt, wat het Woord Gods in zichzelf is. Immers, a. als Gods Woord kan het slechts inhoud zijn van het „jeweilige Ereignis seines Gesprochenwerdens zu diesem und diesem Menschen", d.w.z. Gods Woord kan niet worden vastgelegd, b.v. op papier of op een grammofoonplaat; het kan slechts in een bepaald oogen- blik tot een bepaald mensch komen als een gebeur- tenis, die ook nooit vast te leggen is; b. ook datgene, wat een bepaald mensch in die gebeurtenis

(Zie vervolg op blz. 302)

Hemelsblauwe striklisjes.

Dit schijnbaar vreemde opschrift is een Bijbel- tekst, ontleend aan de voorschriften voor den bouw en de inrichting van den Tabernakel. Uit- voerig vinden wij bestek en teekeningen van het Heiligdom beschreven in Exodus 25-31.

Dit zijn dorre hoofdstukken... voor dorre men- schen! Den dorre is alles dor!

De bemoeienissen Gods met de kleinste onder- deelen, met de kapiteelen en de richelen, met de voorhangen en de dekkleeden, ja, met de ringen en de lusjes schijnen ons aan de Goddelijke Majesteit zóo onwaardig. Voor de theologie van den Ver- borgen God moeten het wel onverteerbare hoofd- stukken zijn.

Maar voor ons, slordige menschen, is deze strakke methodiek van het Heiligdom ook verre van aantrekkelijk.

Dubbel onbegrijpelijk als wij letten op de man- nen, die God met dit werk heeft belast.

Bezaleël en Aholiab zullen wel mannen van de kunstnijverheid geweest zijn.

Mannen van artistiek initiatief!

Zooals Mozes onderwezen was in de wijsheid, zoo zijn zij onderwezen geweest in de kunst der Egyptenaren.

Mannen, aan wie men wat kon overlaten en toevertrouwen!

Maar hun toerusting tot dat werk blijft bij die Egyptische vooropleiding niet staan, zij worden krachtig geïnspireerd door den Heiligen Geest!

Laat ze hun gang gaan, die mannen!

Doch hier leeren wij wel heel duidelijk, wat ge- inspireerd zijn beteekent. Het volstrelte tegenbeeld van wat wij initiatief noemen.

Wij laten ons moeilijk binden, menschen van artistiek initiatief in de laatste plaats.

Maar deze kunstenaars bij de gratie van den Heiligen Geest worden gebonden aan de letter.

Hun geest is geen oogenblik vrij.

Tot in de kleinste kleinigheden gebonden aan Gods bestek naaien zij de striklisjes en de haakjes aan de dekkleeden, gouden haakjes aan de fijn- bewerkte linnen — en koperen haakjes aan de geitenharen dekkleeden.

Och, hun vleesch zal daarbij wel eens gezucht hebben: wat houdt dat precies, het mag ook geen haartje afwijken van Gods bestek!

Naar onze opvattingen van particulier initiatief en bewegingsvrijheid moet deze arbeid voor hen ongeveer de dood beteekend hebben.

Vóór zij dan ook hun werk nog aangevangen waren, heeft even het particulier initiatief in den godsdienst der menschen gezegevierd.

Dat particulier initiatief bouwde... het gouden kalf! Dat particulier initiatief bracht het bondsvolk aan den rand der verwerping!

God wil onze gouden kalveren niet. Hij eischt van ons de gouden haakjes en de hemelsblauwe striklisjes van Zijn bestek.

Laat ons alle eigenwilligheid schuwen als de dood!

Geïnspireerde menschen zijn gebonden men- schen! Dan pas komt de heerlijkheid Gods blinken over ons werk.

Van een hulding van Bezaleël en Aholiab lezen wij niets. Mogelijk zijn de makers van het gouden kalf wel een oogenblik op de schouders rondge- dragen, maar de geïnspireerde bouwers van den tabernakel hebben geen persoonlijke eere inge- oogst.

Doch de Heerlijkheid des Heeren daalde neer in de Tent der Samenkomst en groter eere en rijker vreugde was voor hen niet denkbaar.

Wij zullen goed doen ons bij de evangelisatie het Schriftwoord van de hemelsblauwe striklisjes ge- durtig te herinneren. In geen christelijken arbeid zijn wij nog verder van de principiële binding dan in dezen arbeid.

Het werk is verpractiseerd.

Wij hebben voor een groot deel een „handige menschen-evangelisatie!"

Leve de man, die er den slag van heeft!

Wie wil heen wijzen naar de ordeningen des Heeren voor dit werk, op de binding aan het Woord in de toespraak, de vertelling, het lied, op de binding aan het ambt in de organisatie, stuit af op een verwonderd niet-begrijpen, op een lijde- lijk verzet.

De persoonlijkheid moet het immers doen, ook de sympathieke dominee is welkom, maar de kerk moet op den achtergrond blijven, mag hoogstens de lieve geldschietster zijn!

En de Bezaleëls leven benauwd: wat staat er, Aholiab, wat staat geschreven in Gods bestek?

Maar God verheugt zich in Christus over hun gehoorzaamheid. Hij spreekt: zoo gij in de strik- lisjes getrouw zijt geweest, zoo zult gij ook in het groote getrouw zijn, arbeidt voort in de Vreugde Uws Heeren.

N. B.